

Michael Einsperg

Oratio De Scholarum Publicarum Utilitate Et Discentium in iisdem Informatione maxime necessaria, Tam ex Usu quam Exemplis demonstrans, Publicam semper privata esse potioem Disciplinam

Rostochii: Kilius, 1663

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730578801>

Druck Freier Zugang

RU phil 1663

Michael Einspurg

ORATIO
DE
SCHOLARUM
PUBLICARUM
UTILITATE
ET

Discentium in iisdem Informatione 'ma-
ximè necessariâ,

Tàm ex Usu quàm Exemplis demonstrans,

Publicam semper privatâ esse potio-
rem,

Disciplinam,

CONSCRIPTA

à

MICHAELE EINSPERGIO

Holsato.

ANNO Æra Christiana

M DC LXIII

ROSTOCHII,

Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typogr.

Laud Scholarum:

Ma iactanturum lex e imota scholarum
Antiquis, firmo cetera hanc loco.
Sic licet ex illis primum fundamina surgant
Aveit superextruuntur publica tota salu.
Quae simul atq; cadunt, non e mirabile dictu.
Nullu qn maneat salu in orbis status.
Sicce cadunt autem, cum pretio levibus aq;
Corrupti mores foera subire negant.

Uemadmodum in Semine Spes Mes-
sis est posita; ita totius reliquæ Vitæ Expecta-
tio ab Educatione Pueritiæ pendet: Adèd, ut
etiam Parentes, ob benè educatos & instru-
ctos Liberos, felices haud immeritò prædi-
centur. Hinc Solon, secundùm Herodor: co-
ram Rege Lydorum CROESO, Tellus Athe-
niensem beatissimum predicabat, quòd &
Obitu pro Patria honesto occubisset, & fi-
lios superstites reliquisset, pietate & Vir-
tute præcellentes. Vir sapientissimus etsi Thesuros regio in-
spexerat, peragravit florentissimum Regnum, viderat Regem magnificè & tran-
quillè omnibus imperantem: His tamen omnibus Obitum beatum (an-
tè quem nemo verè beatus dici potest) & Liberos benè educatos & in-
structos jure optimo præferebat. Nam ut prius præteream, quod tamen
Cræsus ipse Rogo impostus verissimum & certissimum esse confessus
est, & suò Exemplo attestatus; Posterior Beatitudinis pars tanta est,
ut si hanc quis consecutus fuerit, Liberos puto Eruditione & Virtute flo-
rentes, is consecutus id videatur, quod præter Salutem æternam omnes
unicè quarunt. Atq; illud ipsum est, in quo juxta Valer. Max. lib. 4.
cap. 4. CORNELIA Græchorum Mater triumphabat. Cum enim Cam-
pana Matrona apud illam hospita, Ornamenta sua illò Seculo pulcherri-
ma ostenderet, remorabatur eam, quousq; è Schola redirent Liberi: Et
hec, inquit, Ornamenta mea sunt. Ex quo intelligere licet; bonorum
Parentum Liberos, à bonis & benè instructos Thesaurum regium Cræsa-
fiscum, aurea Tantalà talenta, magnificas Persarum Gazas, & toto Orbe
decanta-

decantatam Arabum felicitatem infinitis modis exuperare. Qui sicuti Numinis benignitate Parentibus contigerunt; Ita divino & humano Jure tenentur, ut bene iidem habeantur & educantur, nulliq; rei majorem laborem, quàm Institutioni Liberorum recte & commode impendendum esse, ab omni ævo Sapientissimis semper visum est. Id ipsum verò privatim & domi rectius & commodius, quàm publicè & in Schola fieri posse multi sanè dicendi artificio, per suadendi studio multa dixerunt, scripserunt, tantamq; sibi pro privata Institutione susceperunt propugnationem, ut pro Aris & focis videantur decertasse. Me autem, qui jam aliquot Annos & privatim & publicè bonorum Liberos informavi, Schola & Institutioni publicæ palmam dare Usus & Experientia jubet, & mihi quidem (salvâ tamen cujusq; Opinatione) publica privatâ semper visâ est potior Disciplina.

Hac de re, utilius sc. Discentes publicè informari, quàm privatim, pauca eaq; simplicia scribam: Benevolentiam verò, frontemq; serenam, quæ Animi benevoli Indicium est, spero, haud dubitans, quin Oratio hæc mea, his Veluti subventa Ventis, quem sibi proposuit portum, ex Votis consequatur.

Multi sanè, præsertim inter Indoctos, in ea sunt Opinatione, Eos, qui docendis aliis Operam suam locatam habent, in Otio potius vivere, quàm aliquid aliud, quod prædicandum magnopere sit, agere: Locaq; illa & Conventus, ubi Discentes informantur, verè nihil aliud esse, quam $\chi\omicron\lambda\eta\nu$, id est, Otium, appellatione Græcorum, vel etiam, ut Latini nominant, nihil nisi Ludos. Sed res ipsa ostendit, minimum in Vita scholastica esse Otii, imò plus in hac, quàm in ullo alio Vitæ genere, Curarum, laborum, molestiarum sustineri, Utilitates insuper, quæ inde ad Ecclesiam, Respublicas & Vitam communem redeunt, maximæ sunt & laudabiles. Deductum equidem SCHOLÆ Vocabulum à Græco $\chi\omicron\lambda\acute{\alpha}\zeta\omicron$, quod est Otior, quia Musarum Cultores, cæteris

tēris rebus & laboribus omissis, liberalibus studiis vacare debent: Vel etiam à Vacatione seu Relaxatione, quæ Studiis perpetuis aliquando danda est, ne Vires Animi & Corporis defatigatæ omnino pereant. Juxta illud:

Quod caret alternâ requie, durabile non est.

Cum enim Otium bifariam accipitur, vel pro honesto, liberali; vel pro inhonesto & illiberali; Non omni Otio literarum Studiosi vacant, sed literario. De altero Otio impuro & illicito loquitur Propheta Ezechiel, inquiens: Ecce, hæc fuit Iniquitas Sodomæ Sororis tuæ, Superbia, Abundantia & Otium ipsius & filiarum ejus, &c. Hoc Otium est Pulvinar Sathanæ, fons & radix omnium malorum, & Homini perniciosissimum. Sicut enim per rimam sentinæ aqua latenter intrat & excrescit, donec Navis per Nautarum incuriam demergitur; Ita ex Otio & Ignavia Cogitationes pravæ & Concupiscentia multiplicantur, donec Navis Cordis eis succumbens, peccato periclitetur, inquit Bernhardus. Ab Otio ergo liberali & honesto nomen habent SCHOLÆ, quale fuit illud L. Luculli, qui post præclara Reipubl. munera ætate provectior, totum sese Otio Philosophico dedit. Hoc Otium omnium est laboriosissimum, sed tamen malorum omnium fomites exstringit, ideoq; ex Patribus quidam monet: Si non vis decipi à Diabolo, fac ut te semper inveniat occupatum. Hæc de SCHOLÆ Notatione & Vocabulo præmittenda putavi, jam ad Rem:

Præclaræ equidem & disertè admodum à multis olim de Privata Institutione dictum, ejusq; Causa defensa est, ut, si Verborum fucus, quemadmodum in aliis sæpè rebus, ita in hac quoq; Veritatem possit obscurare, actum planè esset de Publicis Scholis. Quid enim illi ad Causæ suæ Patrocinium & defensionem non attulerunt? Quàm multa subtiliter de Utilitate & Commode ex Institutione privata promanante? Quàm multa graviter de Møre, de Consuetudine, de Exemplis? Ve-

rùm, qui Res à Verbis fecernit, & quòd boni & circumspecti est Animi, in utramq; partem, quæ dici possunt, rectè percipit, ac Veritati in omnibus Controversiis locum relinquit, facillè Publicam Institutionem ab Injuria sæpissimè à Contradictibus ei illata vindicabit. Cum enim omnibus Animantibus, etiam quæ Natura ad partum abjecit, studium ab eadem inditum, quo noxia depellant, profutura confectentur: Tum Hominibus in primis imperavit Curam, quâ evitantur, ut dignitatem, præstantiamq; Hominibus præ cæteris Animantibus divino munere concessam, ornasse potius & amplificasse, quàm abjecisse & diminuisse videantur; Cùm autem Naturæ tanta sit Infirmitas, tanta Ingenii stupiditas, tanta Mentis habitudo & Cœcitas, ut, nisi diligens Educatio accesserit, Conformatioq; Doctrinæ parvulis, Animantibus brutis evadant ineptiores. Tenera namq; Ætas habet Malum sibi naturâ insitum, & ex lapsu contractum Protoplastorum fœdissimo, ut sit fera, sit malitiosa, & semper à Virtute ad Vitium proclivis. Id quod planum faciunt non sacræ solùm paginæ, sed & ipsa Experientia, rerum omnium Magistra, Testis sat locuples, hoc ipsum quòtidiè nos edocet. Quamprimum enim Infantulus à Matriculæ suæ dulcissimis mammulis est prohibitus; En subito perditæ, & ab Adamo hæreditate quasi acceptæ Naturæ Specimen edit: Omnium malorum est Capacissimus, in bonis verò hauriendis totus & omnino stupidus. Si fortè perperam quicquam agi videt, ah, quam citò illud imitari & exprimere studet: Sin verò ad honesta Parentes bonis allicere connituntur Verbis, omnem Institutionem renuit, respuit, & si cupidius instant, illicò lacrymularum cadunt. Atq; ea Malitia in pueris his sæculis capit incrementa. Ejusmodi autem naturâ perditum filium frugi reddere, hic labor, hoc Opus est. Quò igitur remediò tanto malo occurrendum? Multi sæpè Parentes Liberos & filios plorantes audire perhorrescunt. Et licet interdum

dum eò deveniant Animi Vehementiã commoti, ut jam magis ad severitatem impliciti, quàm ad Misericordiam proni videantur, paternus tamen & maternus sanguis, qui, ut Latinitatis Princeps Cicero testis est, magnam Vim, magnam necessitatem possidet, & magnam Religionem, retrahit, omnem severitatem excutit, nec in Ira obfirmatioris Parentes esse sinit. Unde fit, ut minus arctè habere Liberos possint. Ergo, ubi jam aliquid ætatis habent, iisq; integer ævi seu Vitæ sanguis incipit crescere, germani & fidelis Parentis Officium sequitur Patrens, & filios naturâ indomitos & feros ad Scholas ablegat, eosq; Præceptoribus piis, probis, doctis, tradit informandos, illis committit, istorum mandat fidei, ut sint quasi secundi, Amore, Curâ & sollicitudine pueris Parentes, ut modestè vivere doceant, ut feram illam & belluinam ferè Naturam exuant, & honestas paulatim Artes instillent. Hic creantur quasi novi Homines, exiit plena nequitia vestis, induitur Candor & Probitas. Hic tortuosi & inflexi ramuli flectuntur, ut ad justæ aliquando altitudinis Gulmen Honoris perveniant & excrecant: Hic relinquitur Stultitia, cui indulgent persæpè Parentes, arripitur Sapiencia: Hic feroces fiunt cicures: Hic rustica morum infusitas interit, & Urbanitatis semen reviviscit: Hic deniq; Ignorantiæ Nubes dispelluntur caliginosissimæ, & Lux omnis Scientiæ exoritur clarissima, fontesq; immortalis Sapienciæ fluunt. Hi sunt Thesauri amplissimi, quos Publica Institutio in se reconditos habet: Hæ sunt Divitiæ, quas Cultoribus suis promittit, quas præstat: Hæc sunt Bona, hæc Commoda, quæ tanquam uberrima Messis ex gremio suo abundantissimo effundit largissimè. O Majorum Sapienciam nunquam honorû titulis satis condecorandam! O Bonitatem, quæ nunquam nõ dico factis retribui, sed ne Cogitatione quidem satis honestâ & gratâ recompensari potest! Tuam, O pia Antiquitas, Sapienciam, tuam Bonitatem, quam in constituendis SCHOLIS PUBLICIS, elucere

elucere fecisti, & posteris exhibuisti, omnes, quotquot erunt,
si modo Guttrula honestatis in ipsis delituerit, si modo ex Histo-
ria Philippi Macedonis didicerint, nihil esse turpius, nihil flagi-
tiosius, quam si ejus fronti hæc inuri stigmata possint: HO-
SPES INGRATUS, æternâ memoriæ recordatione celebra-
bunt. Celebranda etiam meritò veneranda Posteritas, quæ à
Majoribus constitutas SCHOLAS, ex quibus tantus tantorum
bonorum cumulus in omnes Pieratis, Virtutum & Eruditionis
amantes redundat, piâ religione conservat. Itaq; ad SCHO-
LAS, & quidem PUBLICAS ableganda est Juventus, ubi non
Vulgi, in quo, ut Eloquentiæ ille Pater Cicero (in Orat. pro
Planc.) loquitur, nec Judicium, nec Consilium, nec Discrimen,
sed Virorum prudentissimorum, Ulu & rerum multarum
Experientiâ, magnis sumptibus hinc inde acciti, & in omnium
Doctrinarum genere exercitati Viri, quos Plutarchus Doctores
requirebat, inveniuntur: Non hic ebriosi, unde pessimum
Discipuli exemplum trahant: non blasphemii, qui vitiosam
pravitatem in eos transferant, admittuntur: Sed tales, qui
Duces Juventutis sunt optimi, fidelissimi. Adsunt præterea
hic non vulgares, sed publicâ Authoritate ex optimis collecti
Ephori & Inspectores, qui suâ præsentia, creberrimo accessu,
inspectione fidelissima stimulos quasi Docentibus in docendo
& informando addunt: tanquam Scholarum Nutritii Docenti-
bus de Subsidiis & Saliariis liberaliter prospiciunt: Diligentiam
& assiduitatē laudibus efferunt, in Negligentiam verò seve-
rè animadvertunt; Hinc illi sui non immemores Officii Scho-
las non solum mirâ dexteritate ac fide regunt ac gubernant,
sed pia quoq; ac erudita Scripta Juventuti, non sine maximo
labore instillant, & summâ assiduitate inculcant. Quanto
enim cum fructu divino fontis Israelis liquore tincti Theologi
sacrosanctam hic proponunt Theologiam? Jurisperiti Juris &
æqui Doctrinam? Sanitatis vel integræ conservandæ, vel affli-
cta resti-

Et restituendæ Scientiam Medici? Quantâ suavitate Sapiencia
 humana, longaq; rerum Experientia præstantissimi Philosophi
 de Rerum Natura, moribusq; honestis Doctrinam? adeò ut ni-
 hil, nihil inquam, in harum utilissimarum Disciplinarum Cor-
 pore, atq; in omnibus Artibus, Scientiis possit desiderari.
O igitur Magistratum omni laude, & quidem sempiternâ di-
gnissimum, cui usq; adeò literarum Domicilia curæ sunt, ut
nihil planè, quod ad ea conservanda & augenda pertinet, in-
termittat! O Seculum beatissimum! O terq; quaterq; felices
 Adolescentes & Juvenes, quibus tales Instructores Vita, mo-
 rumq; Architecti præficiuntur! Cæterùm, quam lubrica
 quæso pueritiæ & Adolescentiæ ætas, quàm infirma, quàm ad
 Voluptatem prona, ad intemperantiam propensa, ad quævis
 flagitia suo pte impetu proclivis, atq; adeo mille tendiculis im-
 probi illius & maligni Spiritus infinitis illecebris & Mundi cor-
 ruptelis obnoxia? Nam eo in flore ætatis maximè omnium se,
 prodit ingenitus ille depravatæ Naturæ morbus, quando haud
 aliter atq; Calx affusa Aqua, aut Ignis Oleo infuso plena Vi ex-
 æstuat, indomita Concupiscentia, totumq; Chaos humanorum
 affectuum in apertum se profert. Hanc Adolescentiæ ingeni-
 tam pravitatem & Malitiam domi optimè inter parietes priva-
 tos, privatis à Præceptoribus, qui corrigi posse autumant, falli
 eos & toto Cælo errare Experientia quotidiana fatis, meo qui-
 dem Judicio, semperq; testatur. Quàm enim cæcus ibidem
 sæpè numero Amor Parentum? Quàm indulgens nimis Edu-
 catio? Quàm negligens Disciplina? Ubi Pædagogus Mulier-
 culas aut Viros minus intelligentes audire cogitur, qui credula
 quadam Misericordia, aut inimica Benevolentia, laxatis Di-
 sciplinæ Vinculis in agnita Malitia & morum pravitate adole-
 scere Adolescentes potius, quàm *ἐν παιδείᾳ καὶ κατεχέσθαι κληρονομίαν*, se-
 cundùm Paulinam Exhortationem (Ephes. 6.) institui eos
 volumus & educari. O Pestem, O Labem! O Vitiorum & ma-

B

lorum

lorum Magistrum! Accidit enim, ut ad hunc modum educati Adolescentes Equo feroci non fiant abfimiles, qui excusso Sello, suo fertur impetu, donec aut freno injecto coerceatur, aut ipse se præcipitet. At verò si quis publicam institutionem consideret, ea quam optimè innatam istam pravitatem emendari, vel me tacente, judicabit: Etenim Præceptores huic præfecti, qui observant illud Lyconis Philosophi, qui duos acerrimos stimulos puerorum Ingeniis excitandis adhibendos esse existimabat, PUDOREM, quem justus probri metum, & LAUDEM, quam omnium Artium Altricem dicebat, Commone faciunt illi Adolescentes de pudore & magnanimitate, ex Sententia Platonis ingenita nobis, ideoq; Pudore, quasi quodam freno affectus à turpibus licet suavibus cohibent; Magnanimitatis Calcaribus ad honesta quamvis ardua propellant. Hinc est, quod laude, quo nullum amplius præmium, ornant Bonos & cohonestant, diligentiae, industriae & probitati honorificum exhibent Testimonium. Desides verò, ignavos, contumaces & refractarios Legum vinculis coercent, & Exhortationum, Objurgationumq; stimulis excitant: Hi verò Objurgationis pudore, vel pœnæ metu, si sint sanabiles, ad Officium adducuntur; Sin desperati fuerint, ex Cœtu, numeroq; proborum, ne Exemplis suis aliis noceant, excluduntur. Perpendite hæc, perpendite diligenter, qui Privatam Institutionem tanti facitis, Scholas contra Publicas, quas Veterum quidam rectè Domicilia Pietatis, Officinas Artium, Disciplinarum ac Virtutum appellavit, oclusas planè vultis, earumq; Moderatores ex Cœtu Hominum quasi removendos & exterminandos clamatis: Laudantur Hortulani industrii, cum herbas frugibus inimicas eruncant, dant Operam, ne plantulas illæ utiles suffocent, quanto igitur magis, ut ait Lutherus in Colloquiis, præ reliquis eligendi, ac in pretio maximo habendi sunt industrii, fideles publici Præceptores, qui, ut Respubl. literaria

literaria salva maneat & incorrupta, refractariorum Naturam
perditam & Malitiam ingeneratam Verbis Verberibusq; corri-
gunt, insanabiles ex agro Scholastico exterminant. Quod si
nihil aliud ex Scholis publicis quam ista Morum Disciplina pe-
teretur, quis eas non jure privatis anteferet? Morum enim,
Urbanitas maxima est facienda, quippe quæ tanti est apud om-
nes verè doctos habita, ut etiam hominem, qui à Morum,
Civilitate alienus, se apud alios urbanè, comiter, honestè, ama-
biliter, venustè gerere minus didicit, licet omnia alia didice-
rit, non tamen doctum, sed indoctum & dediscentem vocitent,
juxta illud: Qui proficit in literis, & deficit in moribus, ma-
gis deficit, quam proficit. Nam absq; Morum Civilitate Ho-
mo cum Hominibus bonis honestis versari, iisdemq; familia-
riter; (quod equidem Cicero Lib. 9. Famil. cap. 24. ad beatè
in hac Vita vivendum pertinere arbitratur) uti non potest.
Quare, nisi ab Hominum Communitate in vastam aliquam,
Solitudinem demigrare sit Animus, nisi Hominum usu Ado-
lescens & Juvenis spoliari velit, exuat oportet morum rustici-
tatem; quæ nullibi melius, quam in SCHOLIS PUBLICIS
corrigitur, tollitur. Cum enim intra privatos parietes, edu-
catus puer, cum Domesticis, Ancillis & Servis, apud quos om-
nis Urbanitas exaruit, versetur, horum etiam mores addi-
scit. Longè autem alia ratio in Scholis Publicis, ubi non cum
Servulis, sed cum Condiscipulis, literarum, honestarumq; Ar-
tium Studiosis est, vivit & conversatur, ubi, quos præcedat,
& quos sequatur, imitetur, habet: quæ Conversatio efficit, ut
tandem & ipse honestus & benè moratus evadat: Nam

Tum benè fortis Equus referato Carcere currit,

Cum quos prætereat, quosq; sequatur habet,

Ut canit Tuba Ovidii poetica. (Ovid. 3. de arte) Quæ privata
Disciplina efficiat, quomodo Mores Adolescentis conformer,
paulò ante dixi. Videmus itaq;, quid inter Scholasticum pub-
licum

licum & privatum, quoad Mores interfit. Sed si Scholas publicas ulterius consideremus, PROPECTUS sanè in iis major est & felicior. Rerum, quod omnibus constat, discendarum per magna est Varietas, multitudo innumera, perplexitas inexplicabilis; quo fit, ut nemo tantâ Ingenii sagacitate aut Industriâ, præditus sit, ut unâ vice quæ audit, memoriæ statim infigere possit: sed optima memoriæ Ars est penitus intelligere, intellecta subinde repetere: Ubi ergo puer melius rem intelliget & memoriâ comprehendet, quàm in publicis Artium Officinis, ubi Præceptores fideles fidelibus suis repetitionibus memoriâ juvant, eiq; succurrunt? Ubi major ansa intellecta: relegendi, inculcata repetendi, quàm ubi Condiscipulos quotidie recitantes audit, & vel decies auribus percipit in Scholæ ex Commilitonibus, quæ domi, cum magno privati Præceptoris tædio, vix bis aut ter repetuntur? quin & non rarò ab iis provocatus, de injunctis & inculcatis rationem reddere cogitur.

Hinc factum esse animadvertimus, quod ex publicis Scholis semper prodierint, & hodierno die quasi turmatim emergant, qui facundè in Ecclesia concionantur, qui sapienti Eloquentiâ moderantur Senatam, qui prudentissimè Jura dicunt, qui deniq; Judiciò magnò valent & Authoritatè.

O Eximios & magnificos Scholarum publicarum fructus! O insignes Institutionis & Informationis diligentis Utilitates! Quid, si jam Eorum in medium afferre Exempla vellem, qui obscuro loco nati, Scholarum publicarum Præceptoribus adjuti ad Dignitatis & Honoris gradum sunt evedti, nomen post se nunquam interiturum reliquerunt, Charta me deficeret. Quid enim referam de te, æternùm venerande Pater LUTHERE? Tu non solùm patriæ alumnus eras Scholæ publicæ, verùm & vidit te Magdeburgum, & magna cum Admiratione, vidit: Vidit te inclyta Academia Erfurtensis deditum optimis studiis: disputantem & dicentem suspexit, coluit, in amore & deliciis

deliciis habuit alma Witeberga. Quid de te, mi Reverende
admodum in CHRISTO Pater QUISTORPI? Tu, tu eras
Ecclesiæ Lumen, Academia Rostochiensis Ornamentum, imò
Columen, Rostochii Patriæ tuæ fulcimen, Tu eras Vir pietate,
Eruditione, Judiciò Ingenioq; verè magnus & insignis: Sed
unde tibi hæc Pietas, Eruditio, Judicii ac Ingenii Præcellentia?
Ex Scholis, & quidem publicis. Jactis enim in Schola triviali
patria probè fundamentis, ad Scholam Berolinensem à suis ab-
legatus, atq; ibi aliquot annos in Studiis Humanitatis & litera-
rum versatus fuit: Hinc Francofurtum ad Oderam concessit,
& postea Academiam Lipsiensem, Witebergensem, Jenensem,
Marpurgensem & alias adiit, perlustravit; Silentio Scholarum
illum, totius Germaniæ, Seminatorem Philippum Melanch-
tonem, Chemnitium, Hunnium, Gerhardum, Chytræum,
Mentzerum, Meisnerum, Balduinum, prætereo: Quales Vi-
ros, quantos Theologos! Lumina profectò & firmamenta,
Scholæ & Ecclesiæ Christianæ: At in publicis Scholis hi Pietat-
is ac literarum fundamenta omnes jecerunt, publicorum Præ-
ceptorum Informatione ad Eruditionis Culmina omnes ascen-
derunt. Neq; tamen laudabilis hic mos publicè Juventutem
informandi apud Germanos primò cœpit, sed si fides habenda,
Historicis, apud Francos olim, qui sub Quercu suos erudiebant
Discipulos, percelebris fuit & usitatissimus: Et, ut habet Plu-
tarchus, Lycurgi tempore Spartanorum Liberos non pro pa-
trio arbitrio privatim Parentibus educari erat permissum, sed
simul atq; annum ætatis attigissent septimum, Lycurgus eos
acceptos publicis subdidit Præceptoribus: quo ipso Cives assue-
fecit, ut non vellent, nec scirent ullò modò privatim vivere,
sed Apum more ad Rempubl. semper essent comparati. Sin
hæc laudabilis passim jam in Orbe recepta Consuetudo Scholis
publicis laudis satis non afferret, ut eas pro privatis eligendas
putarem, vel ipsa Necessitas huc impellere nos deberet. Cùm

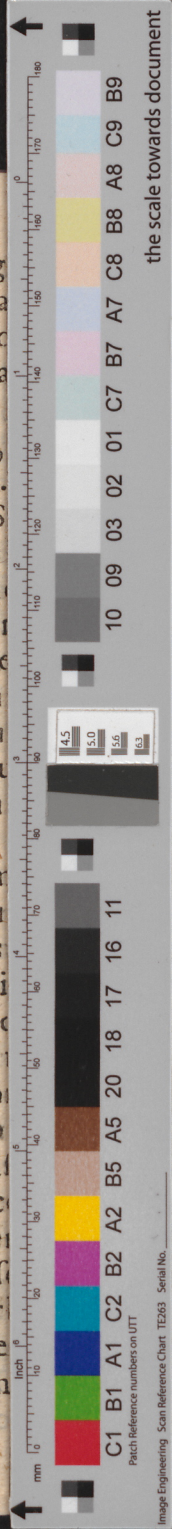
enim Rector ille humani Generis admirabili planè diversitate ac Ordine omnia ita disposuerit, ut non in una domo, non uno in homine omnes Artes, omnes Disciplinae & Scientiae, quae nos humaniores reddant, inveniantur, sed ita divisae ac dispersae sint, ut hic Eloquentiae ac Philosophiae, ille Theologiae, Jurisprudentiae, alius Medicinae Cognitione praeditus sit, facile videmus, neminem domi in ergastulo quasi sedentem horum omnium posse fieri participem; An unus ad tot disciplinas, tot facultates proponendas sufficiat? Annon publicis istae in Scholis, ubi singularum disciplinarum, singularum facultatum Professores constitutos videmus, felicius & majori cum fructu Juventuti instillentur? Magna sanè Scholarum publicarum Utilitas: Majora bona ex iis quam ex privata Informatione in Genus humanum promonant: Maxima Commoda: Ut sublati iis Barbariem sequi necesse sit, Barbariem Impietatem, Impietatem Legum Contemptionem, omniumq; Scelerum ac flagitiorum effusam licentiam: Quorum Consideratione, praeter triviales publicas Scholas, quarum plurimae sunt per Orbem mitiorem constitutae, & adhuc quotidie, DEI Gratia constituuntur, multas olim Imperatores Academias extruxerunt, magnis easdem immunitatibus donarunt. Certè si cui Demosthenis facundia, si cui Ciceronis Eloquentia concessa esset, non equidem posset Voce sat uberi Majorum in constituendis Scholis & Academiis, pietatem, bonitatem laudare, praedicare, celebrare. Qui enim posset? Convertamus nos ad earundem Contemplationem: Est Urbs VIENNA clarissima, quae jam ab annis mille ducentis & triginta septem, Artium liberalium Studiosis hospitium praebuit. Est HEIDELBERGA, ubi jam ab Anno 1346 Academia floruit. Est COLONIA, ubi jam ab Anno 1388. ERPHORDIA, ubi ab Anno 1392. LIPSIA, ubi ab Anno 1408. ROSTOCHIUM, ubi ab Anno 1419. LOVONIA, ubi ab Anno 1459. Academiae in flore, vigore, honore. Quid de Academia GRY.

GYPHISWALDENSI, quæ Anno post natum CHRISTUM
1460. constituta fuit. Quid de TUBINGENSI, quæ Anno 1477.
erecta? Quid de HAFNIENSI, quæ ab Anno 1480. in flore?
Quid de WITEBERGENSI, quæ Anno 1502. initiata fuit? Quid
de FRANCOFORTANA ad Viadrum, quæ Anno 1506. exhi-
bita? MARPURGENSEM quod attinet, ea Anno 1526. REGIO-
MONTANA verò 1544. JENENSIS, Anno 1548. ARGENTI-
NENSIS, Anno 1568. ALTORFIANA, Anno 1574. HELMSTA-
DIANA, 1576. constituta est. O Sapientiam Veterum nun-
quam satis laudabilem! O Pietatem, Bonitatem immensam,
æmulationem recentium honestissimam nunquam ex mortali-
um memoria vitaq; evellendam, sed ad totius Orbis Memo-
riam sempiternam in fastis reponendam! Tanta enim hæc o-
mnia sunt, ita magna & splendida, ut singularum Scholarum
publicarum tam Trivialis & Particularium, quàm Univer-
salium, sive Academiarum præstantiæ, laudibusq; describendis
nemo sanè sufficiat. Nos autem DEO ter optimo maximo pro
tot tantisq; beneficiis Gratias agimus, quas possumus, maxi-
mas, & precamur, ut Scholas publicas, istamq; informandi
Consuetudinem optimam, utilissimam, ad finem usq; Mundi
conservet! PROFESSORES quoq; omnium Facultatum & Ar-
tium in Academiis, ut & PRÆCEPTORES in Trivialibus Spiritu
suo Sancto illuminet, regat, roboret, foveat, tutelaq; divinâ
conservet: ut tanquam Servi fideles, cum tota in hisce ter-
ris exulante CHRISTI Ecclesia tandem ex hac miseria-
rum Valle sublati, ad Academiam cœlestem,
ubi æternis Gaudiis perfruemur,
evolent!

deliciis habuit alma Witteberg
admodum in CHRISTO Pa
Ecclesiae Lumen, Academiae Ro
Columen, Rostochii Patriae tua
Eruditione, Judiciò Ingenioq;
unde tibi hæc Pietas, Eruditio,
Ex Scholis, & quidem publicis.
patria probè fundamentis, ad S
legatus, atq; ibi aliquot annos
rum versatus fuit: Hinc Fran
& postea Academiam Lipsiense
Marpurgensem & alias adiit, pe
illum, totius Germaniæ, Sem
tonem, Chemnitium, Hunniu
Mentzerum, Meisnerum, Baldu
ros, quantos Theologos! Lu
Scholæ & Ecclesiae Christianæ:
tis ac literarum fundamenta om
ceptorum Informatione ad Erud
derunt. Neq; tamen laudabilis
informandi apud Germanos pri
Historicis, apud Francos olim, c
Discipulos, percelebris fuit &
tarchus, Lycurgi tempore Spa
trio arbitrio privatim Parentib
simul atq; annum ætatis attig
acceptos publicis subdidit Præ
fecit, ut non vellent, nec scire
sed Apum more ad Rempubl. s
hæc laudabilis passim jam in Or
publicis laudis satis non afferre
putarem, vel ipsa Necessitas h

the scale towards document

te, mi Reverende
ORPI? Tu, tu eras
Ornamentum, imò
Tu eras Vir pietate,
as & insignis: Sed
genii Præcellentia?
m in Schola triviali
olinensem à suis ab
umanitatis & litera
d Oderam concessit,
gensem, Jenensem,
Silentio Scholarum
hilippum Melanch
dum, Chytræum,
tereo: Quales Vi
ctò & firmamenta,
icis Scholis hi Pietat
at, publicorum Præ
lmina omnes ascen
blicè Juventutem
ed si fides habenda
rcu suos erudiebant
s: Et, ut habet Plu
liberos non pro pa
erat permillum, sed
num, Lycurgus eos
uo ipso Cives affue
ò privatim vivere,
at comparati. Sin
Consuetudo Scholis
o privatis eligendas
e nos deberet. Cùm
enim